

KENNISUITDAGING

HEEFT DE BURGER ZIN?

VOORWOORD

De burger kan op veel aandacht rekenen als we het over de transformatie in het sociaal domein hebben. We roepen om het hardst dat de leefwereld van de burger centraal staat, we verwachten veel van de burger en geven ruimte aan het initiatief van de burger. Maar laten we nu eerlijk zijn: is dit de juiste manier om de burger echt centraal te stellen? En moeten we dat eigenlijk wel willen? Hoe gaat dat in de praktijk? Werkt het of werkt het niet?

Ik heet je van harte welkom bij de eerste Kennisuitdaging van het Kennisplatform Sociaal Domein Noord-Holland.

Het antwoord op de vraag 'Heeft de burger zin?' vinden we niet alleen in de succesverhalen. De praktijk is immers veelkleurig en weerbarstig. De gevallen waarin we struikelen of ons stoten zijn minstens net zo leerzaam. Na het scherpen van de geesten door Evelien Tonkens, is de 'kennisuitdaging' aan jou tijdens de workshops rondes. Je kunt kiezen uit veel verschillende perspectieven en thema's.

Sinds medio 2016 werken we in het Kennisplatform aan synergie tussen kleine en grote kennisinitiatieven en activiteiten binnen het sociaal domein in Noord-Holland. Hierbij leggen we ook de verbinding met de landelijke kennisinfrastructuur. Het is daarmee een platform van en voor alle betrokkenen in het sociaal domein in de regio. Doel is om samen een antwoord te vinden op de vraag 'Doen we het goede? En doen we dat goed genoeg?'

Op de onlangs gelanceerde website www.kennisplatformsdnh.nl vind je actuele informatie over ontwikkelingen in het sociaal domein in Noord-Holland. Het is een interactief platform waar je niet alleen informatie kunt halen, maar ook kunt brengen. Neem gerust eens een kijkje!

Carla Kolner

Programmamanager

Kennisplatform Sociaal Domein Noord-Holland

PROGRAMMA

- 09.15** Ontvangst
- 10.00** Welkom en opening
- 10.05** Gesproken column
- 10.15** Heeft de burger zin?
Evelien Tonkens, hoogleraar Burgerschap en Humanisering
- 11.15** Deelsessies ronde 1
- 12.45** Lunch
- 13.30** Deelsessies ronde 2
- 15.15** Terug naar de grote zaal
- 15.25** Gesproken column
Marcel van Roosmalen, schrijver en columnist NRC Next
- 15.40** Debat op het scherpst van de snede
- 16.30** Muzikale afsluiting
Bart Kiers, Standup Musician
- 16.45** Netwerkborrel

Dagvoorzitter Hans Harbers
Socioloog, filosoof en moderator
www.hansharbers.nl

INLEIDING

HET SCHUURT TUSSEN BURGER EN PUBLIEKE SECTOR

Evelien Tonkens verzorgt de inleiding tijdens deze Kennisuitdaging ‘Heeft de burger zin?’ van het Kennisplatform Sociaal Domein Noord-Holland. Tonkens is sinds mei 2014 Hoogleraar Burgerschap en Humanisering van de Publieke Sector aan de Universiteit voor Humanistiek. De ‘zin van de burger’ is volgens haar een belangrijk thema voor iedereen die bij het sociaal domein betrokken is. Want het schuurt nogal eens tussen de burger en de publieke sector.

Tonkens: “In mijn lopende onderzoek over de drie decentralisaties (De belofte van de nabijheid) zie ik hoe de verwachtingen van de overheid op gespannen voet staan met de menselijke waardigheid en solidariteit. Een belangrijk uitgangspunt is bijvoorbeeld dat mensen eerst hun netwerk om hulp vragen. Maar in de praktijk is dat vaak niet haalbaar, zo blijkt uit onze observaties van keukentafelgesprekken en interviews met wijkteams. Er is geen netwerk, of het is al overbelast, woont ver weg, of heeft een negatieve invloed. Mensen kloppen juist bij een wijkteam aan omdat ze hulp nodig hebben en dat in hun eigen netwerk niet (voldoende) kunnen vinden.

Hooggespannen verwachtingen burgerinitiatieven

Ook op tal van andere vlakken zijn de verwachtingen ten aanzien van de burger hooggespannen. Beleidsstukken staan vol van ambities als: ‘co-creatie met de inwoners’, ‘overheidsparticipatie in plaats van burgerparticipatie’, ‘van buiten naar binnen’ en ‘the right tot challenge’. Maar wie is die burger dan wel die taken van de gemeente gaat overnemen?

Tonkens: “Er wordt momenteel veel verwacht van burgerinitiatieven en zelfbeheer, en dat leidt tot veel inspirerende, bruisende activiteit. Maar de consequenties daarvan worden weinig overdacht. Als er veel overheidssteun naar burgerinitiatieven gaat, is bijvoorbeeld de vraag wat daarvan democratische legitimatie is. En wat vinden mensen die niet meedoen aan actief burgerschap er eigenlijk van dat andere burgers het buurthuis beheren of in een burgertop bepalen hoe de stad er uit gaat zien?

Waarom hebben ze dan eigenlijk gestemd op politici die hen vertegenwoordigen? En hoe verhoudt de populariteit van zelf doen zich tot grote steun voor politieke partijen die juist de overheid meer verantwoordelijkheid willen toeschuiven?

Het zijn belangrijke vragen om tijdens de Kennisuitdaging met elkaar over in gesprek te gaan. Wat werkt wel en niet in de praktijk, wat leren we daarvan en hoe kan ‘burgerschap’ weer een verbindende notie worden? En dus niet die splijtzwam die enthousiaste zelfvoorzienende burgers scheidt van boze burgers die willen dat er beter voor hen gezorgd wordt.”

BIOGRAFIE Evelien Tonkens (1961) is sinds mei 2014 hoogleraar Burgerschap en Humanisering van de Publieke Sector aan de Universiteit voor Humanistiek in Utrecht. Daar doet ze onderzoek naar burgerschap in de publieke sector. Daarnaast is ze lid van de Raad van Toezicht van Mondriaan GGZ en redacteur van TSS Tijdschrift voor Sociale Vraagstukken. Tussen 2005 en 2014 was zij bijzonder hoogleraar Actief Burgerschap bij de afdeling Sociologie en Antropologie van de Universiteit

van Amsterdam. Ze is een veelgevraagd adviseur voor nationale en lokale overheden en andere organisaties. Ze schreef een groot aantal artikelen en boeken, te vinden via www.evelientonkens.nl.

DEELSESSIES RONDE 1 11:15 - 12:45 UUR

- **Burgerzin: er ligt een stralende toekomst in het verschiet...?**
Een verdiepend debat over de zin van de burger
- **De inzet van ervaringsdeskundigheid, hoe (ver) gaat dat?**
De voor- en nadelen van ervaringsdeskundigheid onder de loep
- **Voor niets gaat de zon op!**
Wat kan je wel en niet aan vrijwilligers overlaten en hoe zorg je voor een goede balans?
- **Over nabijheid**
Het wijkteam en de keukentafel onder het vergrootglas
- **Ontspoorde ouderenzorg onder de keukentafel**
Onbedoelde effecten van informele zorg binnen de transformatie gekoppeld aan de levensinstelling van de huidige generatie ouderen
- **Kunnen/mogen gemeenten en professionals alles van je weten?**
Over ethische dilemma's bij gegevensuitwisseling en geheimhoudingsplicht in het sociaal domein
- **Best (on)gemakkelijk... samen leren met (ervarings)deskundige jongeren en ouders**
Over de ervaringen en inzichten van kwetsbare jongeren via een participatieberaad
Veilig Opgroeien
- **Op safari door het sociaal domein**
Ga mee op burgerlijk avontuur in Schalkwijk

BURGERZIN: ER LIGT EEN STRALENDE TOEKOMST IN HET VERSCHIET...?

Een verdiepend debat over de zin van de burger

De verwachtingen van de overheid over de burger zijn hooggespannen. Maar tussen die overheid en de burger schuurt het nogal eens. Beleidsstukken staan vol van ambities als: ‘co-creatie met de inwoners’, ‘overheidsparticipatie in plaats van burgerparticipatie’, ‘van buiten naar binnen’ en ‘the right to challenge’. Maar wie is die burger dan wel die taken van de gemeente gaat overnemen? En zit die op al die inbreng en invloed te wachten? Volgens Evelien Tonkens worden de consequenties van burgerparticipatie te weinig overdacht.

In deze werksessie voorziet Nico de Boer de dialoog over de toekomst van de verzorgingsstaat, die Evelien Tonkens in haar lezing aanzette, van commentaar. Nico gaat daarbij in op de vraag hoe het komt dat de decentralisatiebeweging tot een dominantie van de individuele optiek heeft geleid, terwijl de kans van het sociaal beleid juist meer in collectievere benaderingen ligt. Aan de hand van enkele vragen en stellingen gaan Evelien Tonkens en Nico de Boer vervolgens een dialoog aan met de deelnemers om deze thema's gezamenlijk uit te diepen.

Vragen die centraal staan in het debat:

- Waarom wordt de democratische legitimatie verengd tot parlementaire modellen, terwijl het tegenwoordig veel meer zou moeten gaan over zelfbepaling in de directe omgeving?
- En waarom zijn waardigheid en solidariteit uitsluitend te garanderen langs de professionele weg?
- Waarheen leidt de weg naar een stralende toekomst...?

Workshopleiders

- **Nico de Boer**, zelfstandig onderzoeker en auteur op het gebied van welzijnswerk en wijkgericht werken. Nico bereidt een proefschrift voor over de relatie tussen welzijnswerk en burgerschap
- **Evelien Tonkens**, sinds mei 2014 Hoogleraar Burgerschap en Humanisering van de Publieke Sector aan de Universiteit voor Humanistiek

DE INZET VAN ERVARINGSDESKUNDIGHEID, HOE (VER) GAAT DAT?

De voor- en nadelen van ervaringsdeskundigheid onder de loep

Gemeenten en instellingen hechten steeds meer belang aan ervaringskennis bij het ontwikkelen van beleid en ondersteuningswerkwijzen. Ervaringsdeskundigen weten waar de doelgroep zich bevindt en met welke problemen en vragen ze worstelt. Zij kunnen deze mensen makkelijker bereiken en staan dicht bij hen dan een ambtenaar of professional. Ervaringsdeskundigen kunnen daardoor op verschillende manieren een brugfunctie vervullen.

In deze workshop gaan we met een aantal deskundigen in op de vraag 'Wat zijn de kansen van de inzet van ervaringsdeskundigen en waar liggen de grenzen?' Verschillende perspectieven komen tijdens de workshop aan bod: de burger, de professional, de gemeente, de ervaringsdeskundige en het hoger sociaal/agogisch onderwijs. Na een inleiding op het onderwerp door Alie Weerman en twee praktijkvoorbeelden van het werk van ervaringsdeskundigen, gaan we samen met hen in gesprek aan om knelpunten en kansen in beeld te brengen. Vragen die aan bod komen:

- Waaruit bestaat 'het goede' dat ervaringsdeskundigen (kunnen) doen?
- Waarin kunnen professionals en ervaringsdeskundigen elkaar wederzijds aanvullen?
- Is het beroep op de inzet van ervaringsdeskundigheid onder alle omstandigheden een goed idee?

Als deelnemer doe je actief mee aan de discussie over deze vragen uit de praktijk. Op deze manier ontwikkel je een frisse blik op de waarde van de inzet van ervaringsdeskundigheid, maar ook op de risico's en grenzen.

Workshopleiders

- **Alie Weerman**, associate lector Ervaringskennis & Participatie bij het lectoraat Verslaving van hogeschool Windesheim
- **Leo de Roos**, ervaringsdeskundige
- **Frank Jong**, ervaringsdeskundige
- **Irma Dekker**, docent Social Work Inholland en docent Rehabilitatie'92

VOOR NIETS GAAT DE ZON OP!

Wat kan je wel en niet aan vrijwilligers overlaten en hoe zorg je voor een goede balans?

Het CBS heeft berekend dat in 2015 49% van de Nederlanders minimaal een keer per jaar vrijwilligerswerk verricht. Echter: als het om welzijn en zorg gaat vraagt de inzet van vrijwilligers wel extra aandacht en investering. In deze sessie maken de deelnemers aan de hand van twee korte pitches kennis met twee vormen van vrijwilligerswerk binnen het sociaal domein.

De vraag is welke inspanningen er nodig zijn voor het versterken van vrijwillige inzet van binnenuit. In het eerste deel gaat Leroy Soethoudt in op een aantal ontwikkelingen rondom het werven, binden en boeien van vrijwilligers binnen de Stichting Philadelphia. Hij benadrukt de noodzakelijke randvoorwaarden en de opbrengsten. Een actieve vrijwilliger binnen de zorginstelling licht de ervaringen vanuit de praktijk toe.

In het tweede deel van deze sessie vertelt Frans Huissen van de Vrijwilligerscentrale Amstelland hoe hij in 2013 met zijn organisatie een nieuwe weg is ingeslagen door meer aandacht te geven aan PR en een website. De nadruk ligt nu niet meer op de hulpvrager binnen het sociaal domein, maar op het digitaal bij elkaar brengen van hulpvrager en vrijwilliger.

Aan het einde van de sessie staan we samen stil bij de grenzen en de dilemma's van het werken met vrijwilligers binnen het sociaal domein. Hoe staat het met verantwoordelijkheden en de begeleiding van deze vrijwilligers, zeker als het om kwetsbare groepen gaat? Zijn de kosten en baten nog in balans? En wat levert vrijwilligerswerk in het sociaal domein op?

Workshopleiders

- **Leroy Soethoudt**, vrijwilligerscoördinator/woonbegeleider Stichting Philadelphia Zorg
- **Frans Huissen**, sociaal cultureel werker Vrijwilligerscentrale Amstelland

OVER NABIJHEID

Het Wijkteam en de Keukentafel onder het vergrootglas

De hele transitie binnen het sociaal domein is erop gericht om dichterbij de burger te komen. Dan is de burger eerder en beter op maat te ondersteunen en hoeft de burger minder beroep te doen op zwaardere zorg. Slaagt deze intentie? Of blijft het sociaal domein één groot doolhof?

Tijdens deze workshop vindt een interactieve uitwisseling plaats tussen onderzoek, praktijk en jou als deelnemer. Thomas Kampen leidt het begrip 'nabijheid' in. Wat zijn overwegingen van de overheid om ondersteuning te organiseren in nabijheid van burgers en hoe worden die intenties waargemaakt in de praktijk? Hij presenteert uitkomsten van het onderzoek hiernaar dat hij samen met onder meer Evelien Tonkens uitvoert in de gemeenten Amsterdam, Eindhoven, Leeuwarden, Rotterdam, Sittard-Geleen en Zwolle. Hij zal betogen dat nabij burgers werken een toename van complexiteit betekent voor de professional.

Vervolgens belichten we twee praktijken uit Noord Holland: de Sociale Wijkteams van MET in Heerhugowaard en de praktijkervaringen aan de keukentafel (door de Oogvereniging). Wat zijn ervaringen van wijkteam-professionals met het werken in de nabijheid en samen met burgers? En wat zijn ervaringen van mensen met een visuele handicap tijdens gesprekken aan de keukentafel?

In de nabeschouwing maken we samen de balans op. Welke stappen moeten we nog zetten om de transformatie te doen slagen, wat is kansrijk en wat werkt nu echt?

Workshopleiders

- **Thomas Kampen**, bijzonder lector Stimulering Gezonde Samenleving Hogeschool Inholland
- **Liesbeth Leegwater en Louise Karpes**, sociaal werkers Wijkteam MET Heerhugowaard
- **Els Wessels**, voorzitter Oogvereniging Noordwest

ONTSPORDE OUDERENZORG ONDER DE KEUKENTAFEL

Onbedoelde effecten van informele zorg binnen de transformatie gekoppeld aan de levensinstelling van de huidige generatie ouderen

De overheid legt grote nadruk op informele zorg binnen het sociaal domein. Maar als mantelzorg of vrijwillige zorg een te grote belasting wordt, kan ouderenmishandeling een gevolg zijn. Aan de hand van een film en praktijkvoorbeelden gaan de deelnemers in dialoog en zoeken ze samen naar antwoorden op de vraag hoe ouderenmishandeling is te herkennen en tegen te gaan.

De huidige generatie ouderen is niet geneigd om hulp te vragen. Hierbij spelen verschillende factoren een rol. Zo is er de stimulans om zelfredzaam te zijn, de schaamte om de vuile was buiten te hangen en spelen oude patronen, maar ook financiële overwegingen een rol. Hulpverleners zijn dikwijls onvoldoende in staat de problemen te herkennen en boven tafel te krijgen. Zorgzaamheid in de samenleving wordt wel gestimuleerd maar te weinig vorm gegeven. In keukentafelgesprekken is er te weinig aandacht voor de last van de mantelzorger of vrijwillige zorg. Daarnaast speelt ook een rol dat kinderen opnieuw intrekken bij hun ouder(s) nadat ze vastgelopen zijn in hun eigen leven. Vaak komt het voor dat deze kinderen vroeger ook al probleemkinderen waren: het oude patroon gaat dan gewoon weer verder. Soms ontspoot de zorg dan.

In deze deelsessie krijg je antwoord op de vraag waar mantelzorg of vrijwillige zorg ontspoot, waarom en hoe vaak? Van belang is dat we deze 'ontsporing' zichtbaar krijgen. Wat zijn de signalen en gevolgen? En wat is er nodig om dit te voorkomen en wat kunnen de overheid en instellingen zorg en welzijn daarin betekenen?

Workshopleiders

- **Laura van der Voorn**, aandachtsfunctionaris ouderenmishandeling Veilig Thuis
- **Saskia Daru**, beleidsadviseur huiselijk geweld gemeente Haarlem

KUNNEN/MOGEN GEMEENTEN EN PROFESSIONALS ALLES VAN JE WETEN?

Over ethische dilemma's bij gegevensuitwisseling en geheimhoudingsplicht in het sociaal domein

In deze deelsessie krijg je zicht op ethische dilemma's bij gegevensuitwisseling en geheimhoudingsplicht in de samenwerking tussen cliënten, het sociale netwerk, professionals en de gemeente. Want in hoeverre mag je als professional persoonlijke gegevens van de cliënt delen met de vrijwilliger, de wijkagent of de gemeenteambtenaar?

Na een korte inleiding op het thema, gaan we samen in gesprek over ethische afwegingen en uitgangspunten in de samenwerking tussen cliënten, professionals, mantelzorgers en vrijwilligers en de gemeente, toegespitst op het uitwisselen van persoonlijke gegevens van cliënten. Hoe kun je als professional of als gemeenteambtenaar op zorgvuldige en vertrouwelijk wijze gegevens over cliënten uitwisselen met andere hulpverleners in de wijk? Wat is er nodig qua richtlijnen, afspraken, wetgeving of scholing bij professionals om hiermee verantwoord om te gaan? Ook bespreken we in welke mate de huidige privacywetgeving belemmerend of toereikend is voor professionals om integraal te werken in het sociaal domein.

Aan de hand van voorbeelden uit de praktijk bespreken we de volgende vragen:

- Hoe kunnen wijkteams beter rekening houden met de ethische dimensies in de nieuwe manieren van werken?
- Hebben deze wijkteams wel voldoende tijd voor ethische reflectie?
- Welke waarden en normen moeten bij samenwerking leidend zijn?
- Wanneer is samenwerking ongewenst en zal het in ethisch opzicht meer kosten opleveren?

Workshopleider

- **Alies Struijs**, senior adviseur bij de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RVS) en het Centrum voor Ethiek en Gezondheid (CEG), een samenwerkingsverband van de RVS en de Gezondheidsraad

BEST (ON)GEMAKKELIJK.. SAMEN LEREN MET (ERVARINGS) DESKUNDIGE JONGEREN EN OUDERS

Over de ervaringen en inzichten van kwetsbare jongeren via een participatieberaad Veilig Opgroeien

In de veiligheidsregio Kennemerland is de Academische Werkplaats Transformatie Jeugd (AWTJ) actief. Deze werkplaats maakt als een van de kennisnetwerken ook deel uit van het Kennisplatform Sociaal Domein Noord-Holland. De werkplaats draagt als titel: 'Samen voor het veilig opgroeien van kinderen'. Veiligheid bevorderen en het versterken van de samenwerking zijn belangrijke kernthema's. Binnen de AWTJ zijn drie leerwerkgroepen opgezet waarin professionals met en van elkaar leren.

In die leerwerkgroepen zijn ook (ervarings)deskundige jongeren en ouders vertegenwoordigd. In het participatieberaad delen zij wat volgens hen de sleutels zijn om de hulp aan mishandelde kinderen en gezinnen te versterken. Hoe ziet de ideale regisseur eruit? Wat doen we met deze inzichten? Wanneer is het écht participeren en wat zijn de randvoorwaarden daarvoor?

Om dat te onderzoeken gaan we in deze deelsessie praktisch in op de vraag welke informatie en inzichten het oplevert als we het perspectief van het participatieberaad naast dat van de professionals leggen. Waarom is het zo belangrijk om deze perspectieven uit te wisselen? En hoe kunnen we aan de slag om betekenisvol samen te werken aan verandering?

Workshopleider

- **Marianne Volaart**, projectleider Participatie en Leerwerkgroepen binnen de AWTJ Veilig Opgroeien en senior adviseur Veilig Opgroeien bij het Nederlands Jeugdinstituut
- Met medewerking van enkele jongeren uit het Participatieberaad

OP SAFARI DOOR HET SOCIAAL DOMEIN

Ga mee op burgerlijk avontuur in Schalkwijk

Tijdens deze deelsessie ga je mee 'op safari' door het sociaal domein in de Haarlemse wijk Schalkwijk. We gaan met de bus de wijk in (voor een lunchpakket wordt gezorgd). Door verschillende 'verrekijkers' kijken we naar de praktijk van een aantal burgerinitiatieven. Leden van het Wijkteam Schalkwijk zijn je gids. Zij leiden je langs verschillende initiatieven, zoals 'Placemaking', 'Buren voor Buren', 'Gewoon Bijzonder' en 'De Wereld'.

De wereld van de burgerparticipatie is eigenlijk een samenleving in het klein. Diverse belangen en dynamieken spelen een belangrijke rol in het al dan niet slagen van burgerparticipatie. Deze dynamieken zijn vaak impliciet en niet eenvoudig te doorgronden. Ze komen voort uit het botsen van verschillende perspectieven, belangen en referentiekaders van betrokkenen in de wijk.

Tijdens de safari ontdek je welke burgers op welke manier worden bereikt en hoe partijen samenwerken. In hoeverre en op welke manier hebben de verschillende partijen oog voor elkaars belangen en perspectieven? Wat lijkt wel en niet te werken en waarom?

Door steeds van perspectief te wisselen, reflecteren we op inzichten en ervaringen vanuit de verschillende praktijken. We hanteren hierbij een brede focus en kijken gericht naar wat maakt dat bewoners in beweging komen. Samen maken we tenslotte de balans op: wanneer werkt burgerparticipatie 'in het wild'?

Workshopleiders

- **Lisette Lajluffi**, maatschappelijk werker Sociaal Wijkteam Haarlem-Schalkwijk
- **Geja Muffels**, projectleider Samenlevingsopbouw/Sociaal Wijkteam Haarlem
- **Lisanne Rintjema**, socioloog en didacticus

DEELSESSIES RONDE 2 13:30 - 15:15 UUR

- **Vernieuwing in burgerparticipatie: een vak apart!**

Burgerparticipatie in de praktijk

- **Zelfregie bij heel kwetsbare burgers: zin of onzin?**

Wat betekent het werken vanuit zelfregie in de praktijk: kansen en belemmeringen

- **De gemeente kantelt ...**

Gemeente Hollands Kroon gooit het roer om in het sociaal domein

- **Verleiding en manipulatie: de kracht van beleidsretoriek**

Een uitdaging om de retorische kracht van taal in het sociaal domein te ontdekken en te ontleden

- **Diversiteitsproof werken in het sociaal domein**

Over het bereik van migrantengroepen door wijkteams

- **De burger kan het zelf**

Eigen initiatief of voor het karretje gespannen?

- **Gemak dient de mens**

Ontwikkelingen en dilemma's bij hulp op afstand

VERNIEUWING IN BURGERPARTICIPATIE: EEN VAK APART!

Burgerparticipatie in de praktijk

Binnen het sociaal domein hechten gemeenten enerzijds steeds meer aan burgerparticipatie, maar anderzijds zien ze de beperkingen van huidige vormen. Hier en daar schaffen gemeenten de Wmo-raden al af en gaan ze op zoek naar nieuwe manieren om burgers te betrekken bij de ontwikkeling van beleid en dienstverlening. Tijdens deze workshop onderzoeken we wat er wel en niet werkt in de praktijk.

Uit een presentatie van het landelijke beeld, zal blijken dat cliënten- en burgerparticipatie sterk in ontwikkeling is. Dit komt onder andere voort uit de wens van gemeenten om een bredere en meer diverse groep burgers en cliënten te betrekken. Deze laatste groep heeft immers (ervarings-)kennis over hoe beleid uitpakt in hun dagelijks leven. Kennis die onontbeerlijk is voor gemeenten om hun beleid en dienstverlening te verbeteren. Welke nieuwe vormen van burgerparticipatie zien we ontstaan in den lande en wat zijn lokale ervaringen en dilemma's in dit proces? Is burgerparticipatie een moetje en gaat het om windowdressing? Of draait het echt om draagvlak, kwaliteitsverbetering van beleid en dienstverlening? En wat vragen deze nieuwe ontwikkelingen van burgers, Wmo-raden, gemeenten en cliënten(organisaties)?

Workshopleiders

- **Karin Sok**, senior adviseur Participatie en Actief burgerschap bij Movisie
- **Esther Anker**, adviseur programma Aandacht voor iedereen

ZELFREGIE BIJ HEEL KWETSBAARE BURGERS: ZIN OF ONZIN

Wat betekent het werken vanuit zelfregie in de praktijk: kansen en belemmeringen

In deze deelsessie wordt je aan het denken gezet over hoe cliënten met zelfregie ondersteund kunnen worden en wat daarbij de beperkingen en obstakels zijn. Je krijgt een overzicht van het werken vanuit 'zelfregie' in het sociaal domein. Kan dat wel of kan het maar een beetje? Hoe weet je wat de grenzen zijn? We gaan er samen over in discussie.

De drie sprekers vertellen vanuit verschillende invalshoeken over hun visie op en ervaringen met het werken vanuit zelfregie. Ze zoomen in op de kansen én belemmeringen van het werken vanuit zelfregie bij mensen met een grote kwetsbaarheid. Wat houdt zelfregie in het sociaal domein precies in? En hoe verhoudt het begrip zich tot zelfredzaamheid, empowerment en eigen kracht?

De sprekers zullen ook ingaan op veelvoorkomende methodieken en interventies die daarbij worden gebruikt. Specifiek wordt toegelicht hoe het werken vanuit zelfregie plaats vindt bij de methode 'Kwartiermaken' (werken aan ruimte voor anders-zijn) en in het werk van een sociaal wijkteam.

Workshopleiders

- **Cora Brink**, projectleider herstelacademies-zelfregienetwerken - Landelijk Platform GGz
- **Doortje Kal**, emeritus bijzonder lector kwartiermaken - Hogeschool Utrecht
- **Ingrid Swakman**, lid Sociaal Wijkteam Centrum & Rozenprieel – Haarlem Effect

DE GEMEENTE KANTELT

Gemeente Hollands Kroon gooit het roer om in het sociaal domein

In deze deelsessie kun je kennismaken met de Gemeente Hollands Kroon. De Gemeente Hollands Kroon heeft sinds 2012 een ontwikkeling in gang gezet die een drastische kanteling in het sociaal domein betekent. Volgens eigen zeggen is het doel om “de Slimste Gemeente van Nederland” te zijn in 2018. Wat de gemeente daaronder verstaat en daarvoor doet en wat dit betekent voor de inwoners, wordt uit de doeken gedaan tijdens de workshop.

Hollands Kroon is een fusiegemeente in de Kop van Noord-Holland die het net even anders doet. De visie, organisatiefilosofie en de ontwikkelde instrumenten komen aan bod. Hoe werkt de gemeente dit uit en wat betekent het voor de medewerkers van de gemeente? Wat betekent de aanpak voor professionals en de inwoners van Hollands Kroon? En wat zijn succes- en faalfactoren in het proces en wat zijn de beoogde opbrengsten? Komen die ook in zicht en wanneer? Tijdens de discussie trachten we vanuit een multi-perspectief (gemeente, professionals, inwoners) zicht te krijgen op de mogelijke consequenties van het nieuwe beleid. Wat werkt? Wie werkt? En bovenal: gaat het werken?

Workshopleider

- **Anne-Marleen Dijkhuis**, organisatieadviseur Gemeente Hollands Kroon

VERLEIDING EN MANIPULATIE: DE KRACHT VAN BELEIDSRETORIEK

Een uitdaging om de retorische kracht van taal in het sociaal domein te ontdekken en te ontleden

In het sociaal domein worden sommige woorden of begrippen heel vaak en bewust sturend gebruikt. Denk aan participatie, zelfredzaamheid, keukentafelgesprek, eigen kracht en ook transformatie. Deze woorden zijn bedoeld om te 'framen' of om 'de geesten rijp te maken', maar leiden vaak tot spraakverwarring. In deze workshop ontleedt Radboud Engbersen de mechanismen die aan deze beleidsretoriek ten grondslag liggen. Daarna ga je zelf aan de slag met het ontleden van beleidsteksten.

Radboud Engbersen, expert-onderzoeker en adviseur in het sociaal domein, neemt je mee in de rol van retorca (verleidende welsprekendheid) in relatie tot het sociaal domein. In zijn inleiding doet hij de mechanismen van de retorca uit de doeken, om vervolgens in te gaan op de rol van taalgebruik in beleid en praktijk van het huidige sociaal domein. Vervolgens krijg je inzicht in wat we van retorca kunnen leren in onze eigen praktijk en hoe we de verleiding kunnen doorzien.

In het tweede deel van de workshop gaan we in drie groepen aan de slag met geselecteerde beleidsteksten uit de geschiedenis van het sociaal werk. Kun je de tekst duiden, wanneer is deze geschreven en wat is de retorische kracht? Degene die de tekst het best weet te plaatsen, verdient een trofee.

Workshopleider

- **Radboud Engbersen**, programmamanager Platform 31

DIVERSITEITSPROOF WERKEN IN HET SOCIAAL DOMEIN

Over het bereik van migrantengroepen door wijkteams

In deze deelsessie benaderen Mehmet Day en Buket Ulutas het onderwerp diversiteit in het sociaal domein vanuit een breed perspectief. In deze sessie willen ze aandacht schenken aan het leggen van verbinding vanuit wijkteams met migrantengroepen. Ze versterken je bewustzijn over dit thema door kennis te delen uit verschillende onderzoeken en samen in gesprek te gaan aan de hand van praktijkvoorbeelden.

Volgens de nieuwe jeugdwet en Wmo moet sprake zijn van een kwalitatief en kwantitatief toereikend hulpaanbod dat op een laagdrempelige en herkenbare manier wordt aangeboden. Het sociaal domein, in het bijzonder de wijkteams, horen rekening te houden met de behoeften, persoonskenmerken, de godsdienstige gezindheid, de levensovertuiging en de culturele achtergrond van de cliënten. Sinds de transformatie trachten professionals cliënten zoveel mogelijk aan te spreken op hun eigen kracht en netwerken, neutraliteit en vertrouwen uit te stralen en de hulp goed te vertalen naar de vraag van de cliënt. Dit vraagt om wijkteams die herkenbaar zijn, cultuursensitief kunnen werken en goed kunnen aansluiten bij de diversiteit van cliënten. Maar hoe doe je dat en slagen wijkteams daarin, zeker nu het doelgroepenbeleid is afgeschaft?

Heeft het zin om specifiek aandacht te besteden aan de (etnisch-culturele) achtergrond van de burger/cliënt? Wat is anders bij groepen met een migratieachtergrond als het gaat om hulpverlening en versterken van eigen kracht? En hoe sluit de nieuwe werkwijze aan op behoeften van deze groepen?

Workshopleiders

- **Mehmet Day**, onderzoeker Verwey-Jonker Instituut/Kennisplatform Integratie & Samenleving
- **Buket Ulutas**, professional Sensa Zorg Haarlem

DE BURGER KAN HET ZELF

Eigen initiatief of voor het karretje gespannen?

De buurt is de laatste jaren belangrijker geworden. Dáár moet het wonen, de ondersteuning, de ontmoeting, de participatie vooral plaatsvinden. De overheid kan of wil niet alles voor haar bewoners oplossen. Er wordt verwacht dat bewoners meer naar elkaar omzien. Maar dat is niet altijd makkelijk. Nieuwe doelgroepen zoals statushouders melden zich in de wijk. Andere groepen zijn sterker op de buurt aangewezen door ambulantisering van voorzieningen, zoals dementerende ouderen en bewoners met een psychische achtergrond. Dit vergroot ook de noodzaak om de buurt met elkaar leefbaar te houden. Gemeenten juichen burgerinitiatieven toe, in ieder geval op papier. Maar zij willen zich er ook graag mee bemoeien: het stimuleren, of juist remmen, of beïnvloeden.

Tijdens deze deelsessie maak je kennis met twee buurtinitiatieven. Bij allebei zijn burens aan zet: de één gericht op buurtbemiddeling en veiligheid (BeterBuren door Bente London), de ander is een initiatief van en voor bewoners met het doel modern nabuurschap te bewerkstelligen (Stadsdorp Nieuwmarkt in Amsterdam door Heleen van Deur). In het eerste geval worden vrijwilligers door een professionele organisatie getraind en ingezet in het helpen oplossen van burenruzies om escalatie te voorkomen en wordt landelijk zoveel mogelijk ingezet op uniformiteit. In het andere geval ligt het initiatief volledig bij bewoners, is de verscheidenheid groot en afhankelijk van wat de buurt nodig heeft en wat de inwoners te bieden hebben.

Aan de hand van de ervaringen uit de praktijk gaan we in gesprek over de vraag of bewoners in staat zijn om onderling voor een leefbare buurt te zorgen. Kan een burgerinitiatief zonder de overheid of professionals? En wanneer zijn burgers nog vrijwilligers?

Workshopleiders

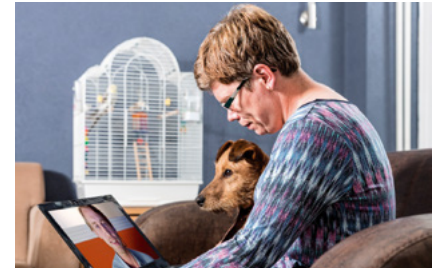
- **Heleen van Deur**, initiatiefnemer Stadsdorp Nieuwmarkt Amsterdam
- **Bente London**, directeur Beter Buren
- **Frannie Herder**, programmaleider CCV

GEMAK DIENT DE MENS

Ontwikkelingen en dilemma's bij hulp op afstand

Contact maken met de burger die om hulp vraagt kan op verschillende manieren. Per (beeld) telefoon is er ook een van. Een vorm die nog niet op brede schaal wordt toegepast. Wat als iemand niet in staat is om naar een praktijk te komen? Is contact per (beeld) telefoon dan een praktische oplossing of is het sowieso een zeer welkome inhoudelijke aanvulling? Biedt deze vorm van contact een extra dimensie? Zijn er ook nadelen? In 2014 kondigde minister Schippers van VWS aan dat organisaties deze mogelijkheid aan de burgers moeten gaan bieden. Willen we dat? En hoe gaan we dat dan doen?

In deze workshop ervaar je live wat de meerwaarde is van digitale of telefonische hulp voor cliënten en maak je kennis met twee vormen van hulp op afstand:

- DigiContact ondersteunt mensen met een hulpvraag op sociaal maatschappelijk gebied door 24/7 voor ze klaar te staan via beeldbellen en telefoon.
- Sensor biedt telefonische anonieme hulp. Vanuit 26 vestigingen door het hele land voeren zo'n 900 vrijwilligers dag en nacht jaarlijks 250.000 anonieme gesprekken.

Tijdens de workshop laat Philadelphia live zien hoe het bij hun werkt en gaan ze vooral ook in op vragen van de deelnemers aan de workshop. Sensor laat zien dat telefonisch contact andere skills vraagt en dat luisteren lastig kan zijn (een luisteroefening/filmpje). Vrijwilligers van Sensor worden daarom getraind om ook daadwerkelijk een luisterend oor te kunnen zijn. We gaan niet in op de praktische uitvoering en de privacy discussie, maar op de inhoudelijke inzet van het medium. De meerwaarde voor cliënt en professional staan centraal.

Workshopleiders

- **Kamiel Zijderveld**, manager DigiContact, Stichting Philadelphia
- **Esmée Fokkema**, trainer-begeleider bij Sensor

PLENAIRE AFSLUITING

Schrijver en columnist Marcel van Roosmalen leidt het politieke debat in met een gesproken column. Uit NRC Next kennen we zijn scherpe blik en zijn minstens net zo scherpe pen. Waar zouden wij ons als betrokkenen bij het sociaal domein echt druk over moeten maken? Marcel legt de bal op de stip voor een aantal lokale en landelijke politici. In een debat op het scherpst van de snede gaan de politici met elkaar en met de deelnemers in gesprek over de toekomst van het sociaal domein.

Bart Kiers, Standup Musician, sluit deze Kennisuitdaging af. Hij houdt ons een muzikale, scherpe en humoristische spiegel voor. Doen we het goede in het sociaal domein? En doen we dat goed genoeg?

Genoeg stof om over na te praten tijdens de netwerkborrel. We zien je graag daar!

Kennisplatform Sociaal Domein Noord-Holland verbindt kennisorganisaties, gemeenten, instellingen, netwerken en andere betrokkenen in het sociaal domein. In zes Kennisnetwerken werken we samen aan het antwoord op de vraag 'Doen we het goede in het sociaal domein? En doen we dat goed genoeg?'

www.kennisplatformsdnh.nl

info@kennisplatformsdnh.nl

[@kpsdnh](https://twitter.com/kpsdnh)

KENNISPLATFORM
sociaal domein
NOORD-HOLLAND